

3. Кулик М.С. Інженерно-психологічні аспекти мінімізації ризиків експлуатації новітньої авіаційної техніки / М.С. Кулик // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць / за ред. С.Д. Максименка. – К. : НАУ, 2012. – Т. X, вип. 21. – С. 83-91.

4. Мишина Ю.Д. Ответственность взрослых за ответственность детей / Ю.Д. Мишина. – Новосибирск : НКИ, 2000. – 212 с.

5. Петренко О.В. Внутрішній світ професіонала та психологічний простір професійної команди як ракурси аналізу надійності льотного екіпажу / О.В. Петренко // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць / за ред. С.Д. Максименка. – К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2011. – Т. X, вип. 18. – С. 388-401.

6. Психологічна енциклопедія / [автор-упорядник О.В. Степанов]. – К. : Академвидав, 2006. – 242 с.

7. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки / М.В. Савчин. – К. : Віта, 1996. – 130 с.

УДК 925 : 159.923

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ОСОБИСТОСТІ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ В СТРУКТУРІ ЗАГАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Івашкевич Е.З.

Стаття присвячена дослідженню питань соціального інтелекту в структурі загального інтелекту особистості. На основі аналізу наукової літератури було показано, що соціальний інтелект вміщує в себе біологічний та психометричний інтелект; соціальний інтелект формується в результаті розвитку загального інтелекту під впливом зовнішніх соціокультурних умов. Автор говорить про те, що соціальний інтелект вміщує декларативні та оперативні (процедурні) знання, які індивід використовує в реальному житті для інтерпретації подій, складання планів та прогнозування як дій повсякденного життя, так і професійних ситуацій. Авторська концепція соціального інтелекту передбачає, що він вміщує когнітивну, мнемічну та емпатійну підструктури.

Ключеві слова: загальний інтелект, соціальний інтелект, біологічний інтелект, психометричний інтелект, когнітивна, мнемічна та емпатійна підструктури соціального інтелекту.

Статья посвящена исследованию вопросов социального интеллекта в структуре общего интеллекта личности. На основании анализа научной литературы было показано, что социальный интеллект включает в себя биологический и психометрический интеллект; социальный интеллект формируется в результате развития общего интеллекта под влиянием внешних социокультурных условий. Автор говорит о том, что социальный интеллект включает декларативные и оперативные (процедурные) знания,

которые индивид применяет в реальной жизни для интерпретации событий, составления планов и прогнозирования как действий повседневной жизни, так и профессиональных ситуаций. Авторская концепция социального интеллекта предполагает, что социальный интеллект включает когнитивную, мнемическую и эмпатийную подструктуры.

Ключевые слова: общий интеллект, социальный интеллект, биологический интеллект, психометрический интеллект, когнитивная, мнемическая, эмпатийная подструктуры социального интеллекта.

This article deals with the problem of social intellect in the structure of general intellect of the person. Having analyzed scientific literature we showed that social intellect included biological and psychometrical intellect. Social intellect is formed in the result of the development of general intellect and under the influences of socio-cultural conditions. The author of the research says that social intellect includes declarative and operative knowledge which the person uses in a real life with the aim to do the interpretation of events, to make plans and anticipate as real actions of our life so professional situations. The author's conception of social intellect shows us that this intellect includes cognitive, mnemonic and emphatic structures.

Key words: general intellect, social intellect, biological intellect, psychometrical intellect, cognitive, mnemonic and emphatic structures of social intellect.

Проблема розвитку соціального інтелекту є недостатньо вивченою в психологічній літературі. Це пояснюється, насамперед, тим, що в сучасних психологічних дослідженнях досить мало уваги приділяється вивченню саме проблеми сутності і функцій соціального інтелекту. Хоча соціальний інтелект, крім того, що він є однією з важливих складових процесу життєдіяльності людини, у великій мірі визначає пізнання і розуміння особистістю як своїх дій, вчинків, діяльності в цілому, так і інших людей. Деякі психологи відносять соціальний інтелект до структурних компонентів комунікативних здібностей людини, оскільки вважають, що саме він відповідає за розуміння або нерозуміння суб'єктом вербальних і невербальних реакцій особистості. Ні в кого не викликає сумніву, що саме соціальний інтелект допомагає людині прогнозувати міжособистісні відносини, інтуїтивно передбачати те або інше завершення певних ситуацій, що свідчить про сформовану когнітивну емпатію людей з високим рівнем розвитку соціального інтелекту. Такі індивіди, як правило, відрізняються психологічною витривалістю, стресостійкістю, що допомагає їм з гідністю виходити з різного роду проблем, приймати самостійні рішення навіть в екстремальних ситуаціях і, при цьому, не боятися зробити помилку або зазнати невдачі.

Зважаючи на актуальність даної проблеми, завданнями нашої статті є:

1. Розглянути соціальний інтелект через структуру загального інтелекту особистості.

2. Описати особливості біологічного та психометричного інтелекту, окреслити їхній вплив на розвиток соціального інтелекту людини.

3. Охарактеризувати авторську концепцію соціального інтелекту, яка передбачає, що соціальний інтелект вміщує когнітивну, мнемічну та емпатійну підструктури.

Соціальний інтелект, на думку Г. Оллпорта, – особливий "соціальний дар", що забезпечує розуміння у відносинах з людьми, їх соціальне пристосування до навколишньої дійсності. При цьому вчений вважає соціальний інтелект певною особистісною властивістю, яка, разом з тим, не має на увазі глибину розуміння об'єктів міжособистісної взаємодії [7, с. 513-516]. Необхідно відзначити, що Г. Оллпорт був першим, хто звернув особливу увагу саме на взаємодію з людьми, а виділені їм особистісні якості відображали взаємодію певних соціальних здібностей з метою кращого розуміння іншої людини.

Хоча не всі питання з даної проблеми є до кінця розв'язаними в психології. Однією з найбільш актуальних проблем на сучасному етапі розвитку психологічної науки є вирішення питання як про співвідношення загального і соціального інтелекту, так і в цілому про правомірність виділення останнього в структурі IQ особистості.

Наприклад, Г. Айзенк [1] і Дж. Гілфорд [9] розглядали соціальний інтелект через структуру загального інтелекту. Г. Айзенк вказував на той факт, що існують три відносно самостійних концепцій інтелекту, хоча, в той же час, він не протиставляв одну іншій і навіть намагався їх об'єднати. Дослідник вважав, що фундаментальним аспектом інтелекту є біологічний інтелект. Він слугує фізіологічною, нейрологічною, біохімічною і гормональною основами пізнавальної поведінки людини, тобто в основному пов'язаний зі структурами і функціями кори головного мозку; саме без них не можливою є ніяке осмислення поведінки, і є резонним припустити, що вони ж відповідають і за індивідуальні відмінності, які існують в інтелекті. У природі цих структур важливу роль відіграє безпосередньо генетичний фактор. Крім того, в концепції Г. Айзенка існує уявлення про психометричний інтелект, який, на думку А. Біне [8], вимірюється звичайними тестами IQ. Цю особливість інтелекту Ч. Спірмен назвав загальним інтелектом (g) [11, с. 37]. Така точка зору була підтримана Е. Борингом та ін. [цит. за 1, с. 115].

Разом з тим, вважав Г. Айзенк, рівень розвитку біологічного та психометричного інтелекту визначається і соціокультурними чинниками, які також мають незаперечне значення. На його думку, до таких факторів слід віднести культуру, виховання, освіту, соціо-економічний статус тощо. Згідно з його оцінками, близько 30% результатів тестування визначаються вище перерахованими змінними соціокультурного

середовища. Таким чином, психометрический інтелект на 70% залежить від біологічного і на 30% – від середовищних факторів. Тому психометричний інтелект – це свого роду сполучна ланка між біологічним інтелектом і соціальним [1, с. 118]. Г.Айзенк також вказував на те, що соціальний інтелект – це інтелект індивіда, що формується в ході її соціалізації, під впливом соціокультурних умов навколишнього середовища. Крім цього, в концепції дослідника можна виділити ще одну особливість: біологічний інтелект позначається вченим як інтелект А, а соціальний – як інтелект Б. При цьому, вважає Г. Айзенк, інтелект Б набагато ширше, ніж інтелект А, і включає в себе IQ; IQ, у свою чергу, набагато ширше, ніж інтелект А.

Таким чином, можна стверджувати, що соціальний інтелект включає в себе біологічний і психометрический інтелект. Вищевикладена концепція інтелекту дозволяє зробити висновок про те, що соціальний інтелект займає не тільки важливе, але й ієрархічне місце в структурі загального інтелекту. Крім того, соціальний інтелект формується в результаті розвитку загального інтелекту під впливом зовнішніх соціокультурних умов.

Досить пильної уваги, на наш погляд, заслуговує концепція соціального інтелекту, розроблена Дж. Гілфордом. Вчений першим розробив надійний тест для вимірювання соціального інтелекту, розглядаючи останній як систему інтелектуальних здібностей, незалежних від чинника загального інтелекту [3]. Можливість вимірювання соціального інтелекту поставала із загальної моделі структури інтелекту Дж. Гілфорда. Соціальний інтелект так само, як і загальні інтелектуальні здібності, може бути описаний в просторовому континуумі трьох змінних – зміст, операції, результати. Дж. Гілфорд виділив домінуючу когнітивну операцію – пізнання (С) – і зосередив власне свої дослідження на пізнанні поведінки (СВ). Ця здатність включає шість чинників:

- пізнання елементів поведінки (СВU) – здатність виділяти з контексту вербальну і невербальну експресію поведінки (здатність, яка є досить близькою до виокремлення "фігури з фону" в гештальт-психології);

- пізнання класів поведінки (СВС) – здатність розпізнавати загальні властивості в деякому потоці експресивної або ситуативної інформації про поведінку індивіда;

- пізнання відносин в поведінці (СВR) – здатність розуміти відносини, що існують між одиницями інформації про поведінку тієї чи іншої людини;

- пізнання систем поведінки (СВS) – здатність розуміти логіку розвитку цілісних ситуацій взаємодії людей, сенс їхньої поведінки в цих ситуаціях;

- пізнання перетворень поведінки (CBT) – здатність розуміти зміну значення подібної поведінки (вербальної або невербальної) в різних ситуативних контекстах;

- пізнання результатів поведінки (CBI) – здатність передбачати наслідки поведінки (як своєї, так й інших учасників соціальної взаємодії), виходячи з наявної інформації [3, с. 451].

Цікавою щодо розгляду сутності даної проблеми є позиція Р. Стенберга. Вчений вказував на те, що інтелект намагаються, як правило, вимірювати за допомогою штучних конструкцій, замість того, щоб наблизити його вивчення до умов реального життя. Чи часто зустрічаються в житті такі завдання, як завдання на запам'ятовування, коли випробуваний спочатку повинен запам'ятати ряд цифр, а потім якнайшвидше відповісти, чи була в цьому ряду певна цифра? Ці завдання, вважає Р. Стенберг, можуть вимірювати важливі пізнавальні процеси, такі як швидкість сприйняття і пам'ять, але вони не вимірюють інтелект так, як ми його використовуємо в нашому повсякденному житті, тобто те, що вчений називає "практичним інтелектом" [12, с. 5]. Таким чином, з точки зору автора, соціальний інтелект – це інтелект, який виявляється при безпосередньому спілкуванні з оточуючими людьми.

Цікавою є і концепція Н. Кентор, в якій соціальний інтелект розглядається як деяка когнітивна компетентність, яка дозволяє людям сприймати події, об'єкти і предмети навколишнього світу з великим ступенем несподіванки і максимальною користю для самого себе. За словами вченої, когнітивна підструктура психіки особистості визначається як сукупність декларативних і процедурних знань (які, одночасно, відносяться до фактичних знань). Останній індивід застосовує у процесі інтерпретації текстів, подій, під час складання планів на майбутнє і в ситуаціях повсякденного життя. Зрозуміло, що саме ці уявлення, переживання людини, а також правила інтерпретації текстів, подій, діяльності та поведінки і складають, у своїй сукупності, когнітивну підструктуру особистості, до якої відноситься також і соціальний інтелект суб'єкта. Всі ці патерни разом узяті входять до сфери особистісного досвіду, який дозволяє індивіду вирішувати ті чи інші проблеми соціального життя. Саме репертуар цих знань Н. Кентор вважає соціальним інтелектом. При цьому динаміка використання соціального інтелекту дозволяє людині в максимальному ступені пристосуватися до навколишнього світу. Вчена називає основні змістовні компоненти соціального інтелекту, а саме: здатність до розв'язання практичних завдань, здатність до вербального сприйняття і відображення навколишньої для суб'єкта дійсності, соціальна та комунікативна компетентності. Тому, вважає Н. Кентор, з одного боку, соціальний інтелект є структу-

рою, яка відповідає за збереження фактичних знань, фактологічної інформації (що, у свою чергу, використовуються в повсякденному житті для розв'язання різноманітних ситуацій, проблем і завдань), а з іншого боку, соціальний інтелект розглядається як певна здатність людини усвідомлювати прийняте рішення в повній мірі [10, с. 464].

Важливою для вирішення проблеми, яку ми піднімаємо в даній статті, є концепція "несвідомих умовиводів" Г. Гельмгольца. Ця концепція спирається на положення про те, що психічні акти зорового сприйняття, втім, як і розумові процеси, закінчуються висновком щодо тих предметів і об'єктів, які ми сприймаємо безпосередньо. Відчуття, які для нашої свідомості є таким собі повідомленням, під впливом інтелектуальної діяльності людини, зокрема, соціального інтелекту, стають повністю усвідомленими. Якщо ж повідомлення розуміється людиною інтуїтивно, на рівні тільки лише сприйняття, то в такому випадку Г. Гельмгольц вважав таке розуміння "помилковим індуктивним висновком", або ж, як ми вже сказали вище, – "несвідомим умовиводом" на тій лише підставі, що такий висновок не є жодною мірою результатом виконаних суб'єктом логічних операцій. За своєю природою, вказує Г. Гельмгольц, "несвідомий умовивід" – симультанний процес, однак, при цьому, сам по собі симультанний ефект усвідомленого сприйняття підготовлений несвідомими процесами психіки людини [2, с. 33-34].

Дослідники М. Форд та М. Тисак передбачали, що показником сформованого соціального інтелекту можна вважати успішне розв'язання проблемних задач та ситуацій. В результаті проведення емпіричних досліджень їм вдалося показати, що соціальний інтелект є досить чіткою та узгодженою сукупністю ментальних здібностей, пов'язаних з обробкою суто соціальної інформації, а саме групою здібностей, що фундаментально відрізняються від здібностей логічного (чи "формального" мислення), які перевіряються за допомогою академічних стандартизованих тестів на вимірювання інтелекту [цит. за 6, с. 69].

Також соціальний інтелект вважається досить самостійною групою основних ментальних здібностей (на протигагу здібностям, знову ж таки, академічного чи формального інтелекту) в дослідженнях Д. Китинга [цит. за 6, с. 71]. Близькою до даної концепції є теорія К. Космитського та О. Джона, які визначили сім складових, що, на погляд вчених, є головними в концепції соціального інтелекту. Це – когнітивні елементи (вони вмщують оцінку перспективи, розуміння інших людей, знання соціальних правил та відкритість у взаємостосунках з оточуючими) та поведінкові елементи (мається на увазі здатність співпрацювати з іншими людьми, знаходити з ними спільну мову, здатність до соціальної адаптації, пристосування та теплоти в міжособистісних сто-

сунках). Таке тлумачення певною мірою повторює теорії також й інших дослідників, але, разом з тим, вміщує деякі додаткові аспекти, які ще до сих пір не були враховані науковцями, а саме акцентування уваги на аспектах теплоти в міжособистісних стосунках, відкритість щодо інших людей тощо [цит. за 6, с. 72].

Отже, як правило, в зарубіжних дослідженнях соціального інтелекту акцентується увага або на здатності розуміти інших людей, прогнозувати їхню поведінку, або на так би мовити соціально-корисній адаптації як здатності до пристосування до життя в певному суспільстві (чи то соціальній групі).

У вітчизняних працях соціальний інтелект розглядається переважно в аспекті комунікативної компетентності, а також в деяких дослідженнях описані структура та функції соціального інтелекту. Зокрема, першу спробу визначити сутність соціального інтелекту здійснив Ю.М. Ємельянов. Вчений вважає, що сферу здатностей індивіда до суб'єкт-суб'єктного пізнання інших осіб можна назвати його соціальним інтелектом, розуміючи під ним досить стійку, засновану на специфіці мисленневих процесів здатність людини до афективного реагування на поведінку інших. Соціальний інтелект, вважає Ю.М. Ємельянов, також передбачає здатність людини розуміти самого себе, інших людей, їх взаємостосунки тощо на основі набутого соціального досвіду. Останнє, в свою чергу, дозволяє людині прогнозувати міжособистісні взаємостосунки. В емпіричних дослідженнях Ю.М. Ємельянова доведено, що формування соціального інтелекту сприяє наявності сенситивності, а саме чутливості людини до розуміння психічних станів інших, їх намагань, цінностей та цілей. Сенситивність, в свою чергу, передбачає формування емпатії – здатності до емоційного реагування на стани іншої особи, співчутливого переживання її поведінки тощо. З урахуванням результатів, отриманих в емпіричних дослідженнях, Ю.М. Ємельянов зазначає, що в основі соціального інтелекту знаходиться онтогенетична емпатія, але з віком ця здатність поступово пригнічується. Онтогенетична емпатія, в свою чергу, сприяє моральному розвитку індивіда, що до певного періоду часу відбувається одночасно з когнітивним розвитком людини, але в цілому залежить від суспільних цінностей та ідеалів, які приймає людина, що й створює її ідейно-моральну зрілість [4].

У вітчизняній психології існує так званий операціональний підхід до визначення соціального інтелекту. Зокрема, до нього належать праці Н.О.Кудрявцевої, в яких інтелектуальний потенціал людини розглядається в парадигмі класу психічних якостей та механізмів, що визначають як наявний рівень інтелектуальних можливостей індивіда, так і можливості самовдосконалення його інтелекту. Ключовими моментами концепції Н.О.

Кудрявцевої є інтелектуальний статус, пізнавальна мотивація, здатність до самовідображення та самовизначення, а також розумова працездатність. В процесі досліджень вчена виокремила інтегративний показник інтелектуального потенціалу людини, названий нею "єдиним показником інтелекту". Цей показник, на думку вченої, цілком відображує суттєві компоненти механізму інтелектуального зростання на рівнях особистості: на рівні загального інтелекту – здатність до розв'язання задач на суб'єкт-об'єктному рівні; на рівні соціального інтелекту – здатність до розв'язання задач на суб'єкт-суб'єктному рівні; на рівні рефлексії – даний показник фіксує баланс розвитку різних сторін інтелекту.

Так, соціальний інтелект Н.О. Кудрявцева розглядає як здатність до раціональних мисленневих операцій, об'єктом яких є процеси міжособистісної взаємодії. При цьому передбачається психологічна автономність та незалежність суб'єкта, що дозволяє йому протистояти тиску зі сторони інших людей та обставин. Важливим компонентом в структурі соціального інтелекту є самооцінка людини. Особливу увагу авторка досліджень приділила питанню щодо мотивації як важливій детермінанті соціального інтелекту та здатності до його самоорганізації. Суттєвим моментом в концептуальній моделі Н.О. Кудрявцевої є спроба співвіднести загальний та соціальний інтелект. Як виявилось, і цей, і другий інтелект є відносно незалежними один від одного. Про це, на думку Н.О.Кудрявцевої, передусім свідчить отриманий негативний кореляційний зв'язок між соціальним інтелектом та емпатією. Завдяки цьому вчена підтвердила вихідну гіпотезу дослідження про те, що соціальний інтелект є здатністю до раціональних мисленневих операцій, що сприяє подоланню людиною стану емоційного зараження [цит. за 5].

Ми вважаємо, що соціальний інтелект, однозначно, включає декларативні та оперативні (процедурні) знання, які індивід застосовує в реальному житті для інтерпретації подій, створення планів і прогнозування як дій повсякденного життя, так і професійних ситуацій. Ці уявлення, особисті спогади і правила інтерпретації складають когнітивну підструктуру соціального інтелекту. У свою чергу, мнемічну підструктуру заповнює придбаний людиною досвід, а емпатійні можливості суб'єкта спрямовані на актуалізацію механізмів антиципації у розв'язанні різних проблем соціального життя.

Отже, когнітивна підструктура соціального інтелекту включає в себе сукупність досить стійких знань, оцінок, правил інтерпретації подій, поведінки людей, їх взаємовідносин і т.д. на основі сформованої системи інтерпретацій на мікроструктурному і макроструктурному рівнях. Мікроструктура когнітивної складової соціального інтелекту детермінується функціями останнього, а саме пізнавально-оцінною, від якої залежить

грамотна переробка та оцінювання інформації, яку сприймає суб'єкт; прогностичної, на основі якої здійснюється планування та прогнозування розвитку міжособистісних взаємодій; комунікативної, що забезпечує ефективність власне процесу спілкування (дана функція пов'язана з адекватним сприйняттям і розумінням партнера по спілкуванню); рефлексивної, яка знаходить своє відображення безпосередньо в самопізнанні. У свою чергу, макроструктура когнітивної складової соціального інтелекту виявляється у ставленні індивіда до себе як до цінності, ціннісно-смісловій позиції до міжособистісних відносин, а також в актуалізації мотиваційно-ціннісних орієнтацій особистості, аксіологічного ставлення до професійної та інших видів діяльності.

Джерелом соціального інтелекту на мікроструктурному рівні є безперервна актуалізація перерахованих нами функцій. При цьому результатом їх інтеграції можна вважати сукупність суб'єктивних шкал, що дають можливість суб'єктові орієнтуватися в особливостях міжособистісної взаємодії, розпізнавати й адекватно оцінювати поведінку інших індивідів. Одним з основних результатів соціального інтелекту високого рівня буде наявність у особистості суб'єктивних статистик різних модальностей. Це – простір суб'єктивних психосемантичних шкал, символіка невербальної поведінки, нормативи мовної продукції і т.д.

Завданням соціального інтелекту на макроструктурному рівні є забезпечення можливостей оцінювати себе й інших людей як особистостей. При цьому ціннісні орієнтації окремого індивіда можуть не збігатися із загальноприйнятими соціальними нормами і навіть вступати з ними в конфлікт, але завжди є такий соціум і його конкретні представники, у яких індивідуальне бачення світу, особистісні цінності і смисли людини будуть знаходити підтримку.

Мнемічна складова соціального інтелекту людини характеризує наявність у індивіда здатності до інтерпретації явищ, подій життя, поведінки інших людей і свого власного як суб'єкта цих подій. Мнемічна підструктура базується на особистісному досвіді суб'єкта, де суб'єктивні статистики утворюють особистісний інтерпретаційний комплекс. Полімодальність в даному випадку означає наявність у людини різних інтерпретаційних комплексів відповідно до різних сфер буття індивіда. Формально вони можуть суперечити один одному, проте психологічно в нормі є внутрішньо узгодженими, забезпечуючи єдність мнемічної складової соціального інтелекту.

Наявний на рівні мнемічного компонента комплекс інтерпретацій має власну ієрархію: Я – інші люди – навколишній світ. Кожен з цих рівнів інтерпретацій представлений на рівні мнемічного компонента у вигляді його специфічних залежних підструктур. Ядром особистісно-

го інтерпретаційного комплексу є накопичена індивідом сукупність оцінок самого себе. При цьому оцінне ставлення до себе завжди залишається суб'єктивно незавершеним, відкритим. Ураховуючи особливості взаємодії особистості з навколишнім соціумом, у людини виявляється інтегральна характеристика індивідуального досвіду – самоповага особистості, сполучена з поняттям суб'єктивної вартості. Особистісний інтерпретаційний комплекс індивіда характеризується можливістю інтерпретації інших, їх поведінки і вчинків. Ці інтерпретації дозволяють їх учасникам безперервно розширювати і коректувати інтерпретаційний запас особистісного досвіду, забезпечують перевірку на сполучуваність і подібність різних інтерпретаційних комплексів.

У процесі життєдіяльності в індивіда у зв'язку з необхідністю постійно оцінювати інших, їх особливості поведінки і вчинків, поступово виробляються різні стратегії оцінок за критерієм сумісності свого сприйняття світу і сприйняття його іншими. У свою чергу, ці стратегії оцінок і формують відповідний особистісний інтерпретаційний комплекс у міжособистісній сфері, який є домінантним на рівні мнемічного компонента соціального інтелекту.

Емпатійна складова соціального інтелекту більшою мірою залежить від того, яку форму поведінки індивід обирає в якості пріоритетної, що очікує від оточуючих його суб'єктів, який ціннісний інтерпретаційний комплекс у ставленні до навколишнього світу сформувався у людини, які можливості є у даного індивіда в плані використання механізмів антиципації у розв'язанні різних проблем соціального життя тощо.

Більш докладно структура соціального інтелекту буде проаналізована в наступних наших публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айзенк Г.Ю. Интеллект: Новый взгляд / Г.Ю. Айзенк // Вопросы психологии. – 1995. – № 1. – С. 111-131.
2. Гельмгольц Г. Факты в восприятии. Речь, читанная в день основания Берлинского университета 3 августа 1878 г. / Г. Гельмгольц. – СПб., 1880. – С. 33-34.
3. Гилфорд Дж. Структурная модель интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления. – М., 1965. – С. 433-456.
4. Емельянов Ю.Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю.Н. Емельянов. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. – 163 с.
5. Куницына В.Н. Межличностное общение : [учебник для вузов] / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погорьша. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.

6. Практический интеллект / Р.Дж. Стернберг, Дж.Б. Форсайт, Дж. Хедланд и др. – СПб. : Питер, 2002. – 272 с. (Серия : "Мастера психологии").

7. Allport, G.W. Personality: A Psychological Interpretation / G.W. Allport. – N.Y., 1937. – P. 513-516.

8. Binet, A. Methodes nouvelles pour le diagnostique du niveau intellectuel des anormaux / A. Binet, T. Simon // Annee psychologique, 11 / 1905. – P. 191-244.

9. Guilford, J.P. The nature of human intelligence / J.P. Guilford. – N.Y. : McGraw-Hill, 1967. – 156 p.

10. Kihlstrom, J.F. Social Intelligence / J.F. Kihlstrom, N. Cantor / http://istsocrates.berkeley.edu/~kihlstrom/social_intelligence.htm

11. Spearman, C. The abilities of man / C. Spearman. – N.Y. : MacMillan, 1927. – P. 37.

12. Sternberg, R. General intellectual ability / R. Sternberg // Human abilities by R. Sternberg. – 1985. – P. 5-31.

УДК 316.6(043.3)

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ

Камінська О.В.

У статті аналізуються механізми, що зумовлюють формування інтернет-залежності, спонукають особистість до використання неадаптивних форм поведінки та призводять до появи особистісних деформацій.

Ключові слова: інтернет-залежність, адикт, особистісні деформації, залежність від комп'ютерних ігор, залежність від соціальних мереж.

В статье анализируются механизмы, обуславливающие формирование интернет-зависимости, побуждают личность к использованию неадаптивных форм поведения и приводят к появлению личностных деформаций.

Ключевые слова: интернет-зависимость, аддикт, личностные деформации, зависимость от компьютерных игр, зависимость от социальных сетей.

This article analyzes the mechanisms that contribute to the formation of Internet addiction, personality encourage the use of maladaptive behaviors and lead to the emergence of personal strain.

Keywords: Internet addiction, addicts, personal strain, dependence on computer games, reliance on social networks.